

Wstęp

Współczesna edukacja jawi się jako przestrzeń wielu krzyżujących się dyskursów, a w ich ramach – zróżnicowanych celów, narracji, interesów i głosów. Jest to przestrzeń bardzo skomplikowana i „gęsta” znaczeniowo – pedagogicznie, psychologicznie, filozoficznie, aksjologicznie i ekonomicznie. Skutkiem tego także kategoria sukcesu w edukacji staje się problematyczna i wymyka się jednoznacznej konotacji.

Sposób rozumienia i myślenia o sukcesie jako zjawisku edukacyjnym winien uwzględniać skomplikowanie kontekstu odniesień oraz sieć złożonych zależności pomiędzy edukacją a kulturą, społeczeństwem, gospodarką i państwem. Pojęcie sukcesu jako zjawiska edukacyjnego będzie inaczej rozumiane w świetle zasad polityki oświatowej związanej z myśleniem ekonomicznym, konkurencyjnością i prawami wolnego rynku, inaczej zaś w świetle edukacji humanistycznej, czy – na co zwraca uwagę wielu badaczy – humanitarnej, zorientowanej na wrażliwość społeczną, kulturę pedagogiczną i etyczność działań edukacyjnych. Ponadto problematyczność ta dotyczyć może kryterium subiektywności i obiektywności w rozumieniu i interpretowaniu tego pojęcia. Tego, czy miarą sukcesu edukacyjnego jest osiągnięcie zewnętrznych wobec podmiotu, tzw. obiektywnych, standardów, czy też realizacja jego własnych, uwewnętrznionych celów i zamierzeń, doświadczana jako źródło autentycznej satysfakcji, niezależnie od statusu, jaki jest im nadawany przez instancje wobec podmiotu zewnętrzne.

Czym innym może być zatem subiektywne doświadczanie sukcesu jednostki, a czym innym kategoria sukcesu definiowanego przez instytucję bądź politykę edukacyjną, w jakiej jednostka ta partycypuje. Jeszcze innego rodzaju horyzont refleksji nad problematyką sukcesu w edukacji wyznacza przestrzeń formalnych i nieformalnych instytucji edukacyjnych, ze swoimi jawnymi i niejawnymi strategiami zarządzania sukcesem, nierzadko realizowanymi kosztem uprzedmiotowienia uczestników procesu edukacyjnego, takimi jak parametryzacja standardów jakości kształcenia, nauczanie według określonego klucza, doskonalenie kadr i edukatorów, rozumiane raczej w kategoriach rozwijania

ich kompetencji technicznych, aniżeli moralnych. Możemy zaryzykować tezę o instrumentalizacji edukacji wyrażającej się w dążeniu do maksymalnej efektywności w możliwie najkrótszym czasie, kosztem dbałości o harmonijny rozwój jednostki i jej zdolności do samodzielnego i krytycznego myślenia. Takie sprzeczności, opozycje i dychotomie kreślą nieunikniony, złożony kontekst dla refleksji nad problemem sukcesu w edukacji, będącym tematem tej książki.

W niniejszym tomie chcemy zaprezentować teksty z obszaru teorii i praktyki edukacyjnej, w różny sposób mierzące się z kategorią sukcesu. Publikacja ta, adresowana do profesjonalnych badaczy edukacji, słuchaczy studiów doktoranckich i studentów pedagogiki, składa się z siedmiu części. W pierwszej z nich, zatytułowanej *Sukces w ujęciu interdyscyplinarnym*, znajdują się teksty, które podejmują następujące zagadnienia: pojęcia sukcesu w edukacji szkolnej, połączone z problematyką utopii pedagogicznej, sukces w życiu codziennym, znaczenie sukcesu dla jednostki oraz uwarunkowania form kształcenia polskich dziewcząt i kobiet w zakresie opieki medycznej w latach międzywojennych stymulujące ich sukces zawodowy w czasie II wojny światowej i początkach czasów PRL. Tę część pracy zamyka przegląd szkolnictwa chrześcijańskiego w Polsce po 1989 roku w kontekście jego sukcesów i porażek.

Część druga, *Sukces w edukacji akademickiej*, zawiera rozważania nad nieuczciwymi zachowaniami przy opracowywaniu prac dyplomowych w środowisku akademickim, sukcesem w wymiarze edukacji akademickiej z perspektywy nauczyciela akademickiego i studenta w kontekście różnych paradygmatów edukacyjnych, studenckim definiowaniem sukcesu, wykorzystaniem zjawiska grywalizacji w edukacji akademickiej jako sposobu wspomagania motywacji studentów do osiągania sukcesów edukacyjnych, a także oceną osiągnięć wychowawczych uwzględniającą dojrzałość psychiczną i społeczną wychowanków, rozumianą jako miara sukcesu edukacyjnego.

Sukcesowi w pracy nauczyciela poświęcono część trzecią (*Sukces w pracy nauczyciela*), którą tworzą teksty na temat istoty sukcesu wychowawczego w szkołach, problemu (nie)obecności w nich emocji, stylów pracy nauczycieli, poczucia sukcesu pojmowanego jako czynnik podtrzymujący rozwój zawodowy nauczyciela, diagnozowania potrzeb edukacyjnych uczniów zdolnych oraz kwalifikacji i kompetencji diagnostycznych nauczycieli w czeskiej szkole.

Do problematyki sukcesu nawiązuje także część czwarta, *Sukces w karierze zawodowej*. Znajdują się w niej opracowania autorów, którzy koncentrują swoją uwagę na zjawisku sukcesu zawodowego i rodzinnego w biografiami menedżerów, zmaganiach z rzeczywistością sukcesu w odbiorze młodych dorosłych, problematyce podnoszenia kwalifikacji pracowników jako podstawie sukcesu zawodowego, uwarunkowaniach subiektywnego przeżywania „życiowego sukcesu” i potrzebie wsparcia społecznego, którego brak może przyczynić się do wielu negatywnych konsekwencji natury zdrowotnej.

W piątej części książki, zatytułowanej *Sukces w wymiarze kulturowym, edukacyjnym i wychowawczym*, rozważane są następujące zagadnienia: sukces i porażka w kontekście aktywności sportowej siedmiolatka, sukces w teorii i praktyce edukacyjnej, zaangażowanie rodziców w wychowanie dziecka jako klucz do sukcesu wychowawczego, działania ukierunkowane na osiągnięcie sukcesu życiowego podopiecznych SOS Wioski Dziecięcej, doświadczenia rodziców uzdolnionych dzieci w procesie wspierania ich edukacyjnych sukcesów oraz starość w kulturze późnej nowoczesności.

Część szósta, *Sukces w środowisku szkolnym i przedszkolnym*, zawiera artykuły poświęcone etnicznym uwarunkowaniom sukcesu edukacyjnego w szkolnictwie Alaski i Arktycznej Kanady, pedagogicznym uwarunkowaniom szkolnych sukcesów uczniów, psychologicznym aspektem sukcesu i rywalizacji, sukcesowi w edukacji muzycznej oraz roli przedszkola w kreowaniu sukcesu w edukacji.

Publikację zamyka część siódma, dotycząca sukcesu w środowisku osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Autorzy artykułów zamieszczonych w tym rozdziale odnoszą się do zagadnień: motywowania uczniów zdolnych do osiągania sukcesu edukacyjnego, dylematów edukacji matematycznej ucznia niepełnosprawnego intelektualnie w stopniu lekkim w kontekście sukcesu edukacyjnego, poczucia kontroli jako determinanty sukcesu edukacyjnego uczniów z trudnościami szkolnymi, znaczenia integrowania środowisk osadzonych w zakładach karnych z otoczeniem osób niepełnosprawnych jako czynnika warunkującego sukces działań resocjalizacyjnych, kultu sukcesu w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz potencjału turystyki w kreowaniu sukcesu edukacyjnego osób niepełnosprawnych.

Teksty zebrane w prezentowanej monografii ukazują nie tylko cały szereg możliwości, lecz także ograniczenia osiągania sukcesu, akcentując jego wieloaspektowość i skomplikowanie. Mamy nadzieję, że staną się przesłanką do twórczego i owocnego namysłu nad tym wymiarem edukacji.

Monika Humeniuk, Iwona Paszenda, Wiktor Żłobicki

